

Inhoud

Voorwoord	XIII
Deel 1 · OUDHEID	
<i>Historische situering</i>	I
I. De natuurfilosofen of presocratici	
<i>Inleiding</i>	3
Het veranderlijke en het blijvende	5
II. De sofisten en Socrates	
<i>Inleiding</i>	9
A. DE SOFISTEN	10
1. Protagoras	11
2. Gorgias	12
3. Thrasymachus, Callicles en Hippias	13
B. SOCRATES	14
1. De socratische methode	15
2. De socratische ethiek	17
3. Socrates' erfgenamen	18
III. Plato en Aristoteles	
<i>Algemene inleiding</i>	19
A. PLATO	20
1. Biografische inleiding	20
2. Werken	20
3. Plato's denken: algemene karakterisering	22
4. De Ideeënleer	23
a. De Ideeën	23
b. De verbindingen tussen Ideeën en zichtbare wereld	24
α. Het bestaan	25
β. De kennis	25
γ. De liefde	27
δ. De ethiek en de politiek	27
5. De ziel	28
a. Religieus	28
b. Kentheoretisch	29
c. Ethisch	30
d. Biologisch-psychologisch	30

e. Kosmologisch	31
6. De politieke filosofie	33
B. ARISTOTELES	36
1. Biografische inleiding	36
2. Werken	37
3. Aristoteles' denken: algemene karakterisering	39
4. Logica	40
a. Begrip, oordeel en syllogisme	40
b. Axioma's	41
c. Definities	42
d. Categorieën	43
5. Metafysica en fysica	44
a. De vier principes	44
b. De vier oorzaken	46
c. Het 'Eerste onbewogen bewegende'	47
6. Leer van de ziel en kennisleer	48
7. Ethiek en politiek	49
a. Ethiek	50
b. Politiek	51
8. School en leerlingen	52
IV. Stoïcisme, epicurisme en scepticisme	
<i>Inleiding</i>	53
A. STOÏCISME	54
<i>Inleiding</i>	54
1. Kennisleer en natuurleer	55
2. Ethiek	56
a. Individualistische ethiek	57
b. Sociale ethiek	58
B. EPICURISME	59
<i>Inleiding</i>	59
1. Kennisleer en natuurleer	60
2. Ethiek	61
a. Hedonistische ethiek	61
b. Egocentrische sociale ethiek	63
C. SCEPTICISME	64
<i>Inleiding</i>	64
1. Kennisleer	64
2. Ethiek	66

v. Het neoplatonisme

<i>Inleiding</i>	66
PLOTINUS	67
1. Biografische inleiding	67
2. Wereldbeeld	67
3. Religieuze ethiek	68
4. Erfgenamen	69

VI. Het vroegchristelijke denken

<i>Inleiding</i>	70
A. KENMERKEN VAN HET CHRISTENDOM	70
B. CHRISTENDOM EN ANTIEKE FILOSOFIE	72
C. DE PATRISTISCHE FILOSOFIE	73
D. AUGUSTINUS	75
1. Biografische inleiding	75
2. Confessiones	76
3. De civitate Dei	77

Deel 2 · MIDDELEEUWEN

<i>Historische situering</i>	79
------------------------------	----

I. Twee vroege middeleeuwse filosofen

A. PSEUDO-DIONYSIUS DE AREOPAGIET	81
B. BOËTHIUS	82

II. De scholastiek

A. DE VROEGE SCHOLASTIEK	84
B. DE BLOEITIJD VAN DE SCHOLASTIEK	85
1. Albertus Magnus	85
2. Thomas van Aquino	86
3. Roger Bacon	88
C. DE LATE SCHOLASTIEK	89
Willem van Ockham	89

III. De filosofie in de Arabische wereld

A. ARABISCH-ISLAMITISCHE FILOSOFIE	90
B. JOODSE FILOSOFIE	91

IV. Twee probleemvelden

A. DE STRIJD OVER DE UNIVERSALIA	92
B. DE VERHOUDING GELOOF-WETEN	93

Deel 3 · RENAISSANCE

Historische situering 97

I. Voornaamste filosofische stromingen 99**II. Niccolò Machiavelli**

- 1. Biografische inleiding 101
- 2. De politieke filosofie 101

III. Michel de Montaigne

- 1. Biografische inleiding 103
- 2. Levenshouding en scepticisme 104
- 3. Ethiek 105
- 4. Politiek en religie 105

Deel 4 · NIEUWE TIJD

Historische situering 107

- 1. Periodisering 107
- 2. Inhoudelijke omschrijving 108

I. De filosofische systemen

Inleiding 110

A. HET RATIONALISME 111

- 1. René Descartes 111
 - a. Biografische inleiding 111
 - b. Utilitair wetenschapsideaal 112
 - c. De destructie van het schijnweten 113
 - d. De cartesische methode 117
 - e. De moraal 117
- 2. De occasionalisten 119
 - a. Arnold Geulincx 120
 - b. Nicolas Malebranche 120
- 3. Benedictus Spinoza 122
 - a. Biografische inleiding 122
 - b. Pantheïsme 123
 - (1) Het probleem van de vrije wil 124
 - (2) God is bovenzedelijk 124
 - (3) De natuur is niet doelmatig 125
 - c. Ethiek 125
 - d. De affectenleer 127
- 4. Gottfried Wilhelm Leibniz 129
 - a. Biografische inleiding 129
 - b. De substantie 131
 - c. De monadenleer 131

d. Het materiële aspect van de monadenleer	134
e. De beste van de mogelijke werelden	135
B. HET EMPIRISME	138
1. Francis Bacon	138
a. Biografische inleiding	138
b. Utilitair wetenschapsideaal	139
c. De bestrijding van vooroordelen	140
d. Pleidooi ten voordele van de inductie	141
2. Thomas Hobbes	142
a. Biografische inleiding	142
b. Kennisleer en methode	143
c. De politieke filosofie	143
α. De natuurtoestand	143
β. Het maatschappelijk verdrag	144
3. John Locke	145
a. Biografische inleiding	145
b. Ethiek	146
c. Politieke filosofie	146
d. Filosofie van de religie	147
e. Kennisleer	147
α. De ideeën of voorstellingen	148
β. De waarde van de kennis	150
4. George Berkeley	151
5. David Hume	152
a. Biografische inleiding	152
b. Kennisleer	153
c. Ethiek	157
II. De filosofie van de verlichting	
<i>Inleiding</i>	159
1. De Britse verlichting	160
2. De Franse verlichting	161
3. De Duitse verlichting	164
III. Immanuel Kant: het criticisme	
1. Biografische inleiding	169
2. Voorkritische en kritische periode	170
3. De theoretische filosofie	171
a. De transcendentale methode	171
b. De transcendentale esthetica	172
c. De transcendentale analytica	173
d. Gevolgen van de transcendentale esthetica en analytica	174
e. De transcendentale dialectiek	175

f. Het legitieme gebruik van de rede	178
4. De praktische filosofie (ethiek)	178
a. Inleiding	178
b. De absolute morele wet	179
c. De postulaten van de praktische rede	180
5. Gevolgen	181

Deel 5 · DE NEGENTIENDE EEUW

<i>Historische inleiding</i>	183
------------------------------	-----

I. Het Duitse idealisme

A. FICHTE, SCHELLING, HEGEL	186
B. GEORG WILHELM FRIEDRICH HEGEL	188
1. Biografische inleiding	188
2. De dialectische ontplooiing van de waarheid	189
a. Eenheid van denken en zijn	189
b. De dialectiek	190
3. Fenomenologie van de geest	191
a. Van bewustzijn naar absoluut weten	191
b. De meester-knechtdialectiek	191
4. Filosofie van de geschiedenis	193
a. De ontwikkeling van het bewustzijn van de vrijheid	193
b. De list van de Rede	194
c. Hegels staatsopvatting	194
5. Hegels school	195

II. Karl Marx: de materialistische geschiedenisfilosofie

1. Biografische inleiding	196
2. De arbeidende mens	198
3. Historisch materialisme	199

III. Arthur Schopenhauer: filosofie van de Wil

1. Biografische inleiding	202
2. De wereld als wil en voorstelling	203
a. De wereld als voorstelling	204
b. De wereld als wil	205
3. De ontsnappingswegen uit een ondraaglijke situatie	207
4. Schopenhauers werking	209

IV. Het positivisme

<i>Inleiding</i>	210
A. AUGUSTE COMTE	210
1. Biografische inleiding	210
2. Positivisme en religie van de mensheid	211

B. JOHN STUART MILL	214
1. Biografische inleiding	214
2. De universele wetenschappelijke methode	215
3. De verfijning van het utilitarisme	217
v. Wilhelm Dilthey: filosofie van de geesteswetenschappen	
1. Biografische inleiding	219
2. Verstaan versus verklaren	220
VI. Friedrich Nietzsche: een levensfilosofie	
1. Biografische inleiding	223
2. Drie periodes	224
a. Eerste periode	224
b. Tweede periode	225
c. Derde periode	225
3. De genealogie van de moraal	226
4. Het leven als kunstwerk	228
5. Werking	230
Selectieve bibliografie	231
Personenregister	235